

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ СУБПОПУЛЯЦІЙНОГО СКЛАДУ ЛІМФОЦИТІВ ПРИ ЛАКТАЦІЙНИХ МАСТИТАХ

Національний медичний університет ім. Данила Галицького (м. Львів)

*Комунальна міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги (м. Львів)

lapovets@ukr.net

Дане дослідження є фрагментом планової НДР «Розробка диференційної тактики діагностики, лікування і профілактики моно- і поліорганної недостатності при гострих абдомінальних захворюваннях і травмах», № державної реєстрації 0110U002149, шифр теми ІН.2100.0002.

Вступ. Використання сучасних даних про запалення значно розширює уявлення про патогенез лактаційних маститів у жінок [4,7]. Однак розповсюдженість резистентних штамів стафілокока, високовірulentність грамнегативної мікрофлори, самолікування, умови навколишнього середовища призводять до розладів імунної системи, розвитку вторинного імунодефіциту [6,7]. Недостатньо з'ясованими залишаються особливості реакції клітинної ланки імунітету в умовах розвитку запального процесу у молочній залозі, вивчення імунологічних показників має фрагментарний характер. Тому визначення кількісних показників субпопуляційного складу лімфоцитів є важливим для характеристики імунних реакцій у жінок із зазначеною патологією.

Мета роботи – вивчити показники клітинного імунітету жінок, в яких виник лактаційний мастит.

Об'єкт і методи дослідження. Досліджено кров 65 жінок у віці від 18 до 36 років (середній вік: 26 ± 5 років). Нормативні показники лімфоцитарної ланки імунітету вивчені у 15 практично здорових жінок, які годують грудьми, аналогічного віку – перша група. До другої групи увійшли 20 жінок з лактостазом, третю групу склали 30 жінок, у яких розвинувся лактаційний мастит.

У всіх жінок визначали відносний та абсолютний вміст популяцій і субпопуляцій лімфоцитів непрямим імунофлюоресцентним методом з використанням моноклональних антитіл до маркерів загальної популяції Т-лімфоцитів – CD3+, Т-хелперів – CD4+, Т-ефекторів – CD8+, В-лімфоцитів – CD19+, натуральних кілерів (NK-клітин) – CD56+.

Результати досліджень аналізували математичним методом – статистична обробка одержаних даних із використанням методу варіаційної статистики за допомогою програми STATISTICA 6 (Statsoft, USA) [1].

Результати досліджень та їх обговорення. Порівняльний аналіз показав, що у жінок з лактостазом і лактаційним маститом спостерігаються певні відхилення в показниках клітинного імунітету. Дані

про вміст імунокомпетентних клітин представлені в таблиці.

У жінок, в яких виник лактостаз відносний вміст лімфоцитів не відрізняється від показників практично здорових жінок. Встановлено зниження відносного вмісту лімфоцитів у жінок, в яких розвинувся лактаційний мастит у 1,9 рази порівняно з показниками групи 1 і групи 2 ($p < 0,05$). Не виявлено достовірних відмінностей за абсолютними значеннями у групах 1 і 2 ($p > 0,05$). Лімфоцити – це єдині клітини організму, здатні специфічно розпізнавати різні антигени, відповідати активацією при взаємодії з ними [2,5]. Ступінь зниження кількості лімфоцитів залежить від інтенсивності запального процесу.

Т-лімфоцити регулюють реакції клітинного і гуморального імунітету, забезпечують формування імунної відповіді. До фенотипічних маркерів Т-лімфоцитів відносять CD3+, CD4+ і CD8+ рецептори [2,3,5,7].

Дані таблиці свідчать, що відносний вміст Т-лімфоцитів з експресією CD3+ в обох групах нижчий за даний показник контрольної групи у 1,2 рази відповідно ($p < 0,05$). У групі 2 не виявлено вірогідних відмінностей абсолютного вмісту Т-лімфоцитів CD3+. У групі 3 абсолютна кількість CD3+-клітин знижена в порівнянні з контрольною групою і групою 2 у 1,3 рази і 1,2 рази відповідно ($p < 0,05$). Отже, встановлено зниження рівня CD3+-лімфоцитів, що є проявом імунної недостатності.

У субпопуляційному складі Т-лімфоцитів спостерігається зниження відносного вмісту CD4+-лімфоцитів порівняно з аналогічними показниками групи контролю: у жінок з лактостазом – у 1,8 рази, у жінок з лактаційним маститом – у 2 рази ($p < 0,05$). Абсолютний вміст Т-хелперів також знижений: у жінок з лактостазом у 1,4 рази, у жінок з маститом у 2 рази порівняно з показниками контрольної групи ($p < 0,05$).

CD8+-лімфоцити руйнують клітини, які інфіковані вірусами чи іншими патогенними мікроорганізмами [2,5]. Показники відносної кількості Т-ефекторів у крові жінок обох груп відрізнялись від показників групи практично здорових жінок, однак залишалися в межах норми ($p > 0,05$). Абсолютний вміст CD8+-лімфоцитів у 2 рази вище норми ($p < 0,05$) у групі жінок з лактостазом і у 1,8 рази вище норми ($p < 0,05$) у жінок з лактаційним маститом.

Показники субпопуляційного вмісту лімфоцитів при лактаційних маститах, $M \pm m$

Показник	Група 1 (контрольна) n=15	Група 2 (лактостаз) n=20	Група 3 (лактаційний мастит) n=30
Лімфоцити, %	30,07 ± 1,25	31,0 ± 2,43	15,6 ± 1,86*#
Лімфоцити, Г/л	1,87 ± 0,06	2,31 ± 0,26	1,87 ± 1,15
Т-лімфоцити CD3+, %	60,0 ± 1,24	47,89 ± 2,15*	49,19 ± 1,32*
Т-лімфоцити CD3+, Г/л	1,21 ± 0,03	1,14 ± 0,14	0,91 ± 0,06*#
Т-лімфоцити CD4+, %	48,71 ± 2,11	25,84 ± 1,12*	23,45 ± 1,78*
Т-лімфоцити CD4+, Г/л	0,86 ± 0,02	0,59 ± 0,07*	0,42 ± 0,02*
Т-лімфоцити CD8+, %	18,07 ± 1,2	23,08 ± 1,46	25,73 ± 0,56
Т-лімфоцити CD8+, Г/л	0,26 ± 0,01	0,54 ± 0,07*	0,48 ± 0,04*
В-лімфоцити CD19+, %	18,42 ± 0,47	26,97 ± 1,49*	29,14 ± 1,03*
В-лімфоцити CD19+, Г/л	0,37 ± 0,01	0,63 ± 0,08*	0,54 ± 0,05*
NK-клітини CD56+, %	7,71 ± 0,42	26,73 ± 2,51*	21,65 ± 0,52*
NK-клітини CD56+, Г/л	0,16 ± 0,01	0,58 ± 0,07*	0,40 ± 0,03*

Примітки: * – вірогідність відмінності показників у порівнянні з контрольною групою ($p < 0,05$); # – вірогідність відмінності показників у порівнянні з групою 2 ($p < 0,05$).

Таким чином, виявлені зміни Т-клітинного імунітету вказують на порушення регуляторних процесів у межах імунної реактивності.

Аналізуючи вміст В-лімфоцитів у крові жінок, в яких виник лактостаз і лактаційний мастит, встановлено підвищення відносного рівня CD19+ лімфоцитів у 1,4 рази ($p < 0,05$) у порівнянні з відповідним значенням групи контролю. Абсолютні показники вмісту CD19+ лімфоцитів також були підвищені: у 1,7 рази вище норми у групі жінок з лактостазом, у 1,6 рази вище норми у жінок з лактаційним маститом ($p < 0,05$). Відомо, що В-лімфоцити після контакту з антигеном продукують антитіла, виступають у ролі антигенпрезентуючих клітин, виконують антибактеріальний та антитоксичний захист [3,5]. Підвищення кількості В-лімфоцитів може свідчити про активацію гуморальної ланки імунітету, продовження запального процесу.

Натуральні кілери мають морфологічну будову великих гранулярних лімфоцитів з фенотипом CD16+, CD56+. Вони виконують регуляторну функцію, виділяючи різні біологічно активні речовини [2,3,5]. У результаті проведеного дослідження встановлено підвищення вмісту NK-клітин за відносними та абсолютними показниками. У жінок з лактостазом

відносний вміст CD56+ у 3,4 рази вище норми ($p < 0,05$), абсолютний вміст – у 3,6 рази вище контрольних значень ($p < 0,05$). У жінок, в яких виник лактаційний мастит відносний рівень натуральних кілерів у 2,8 рази вище норми ($p < 0,05$), абсолютний рівень – у 2,5 рази вище показників контрольної групи ($p < 0,05$). Підвищення NK-клітин може бути компенсаторною реакцією при недостатності Т-клітинної ланки імунітету.

Висновки

1. У жінок з лактостазом і лактаційним маститом встановлено зниження вмісту CD3+ лімфоцитів, що вказує на напруження Т-клітинної ланки імунітету.

2. Пригнічення Т-системи імунітету характеризується зниженням рівня Т-хелперів на фоні підвищення кількості Т-ефекторних лімфоцитів.

3. Отримані результати свідчать про активацію гуморальної ланки імунітету за рахунок підвищення вмісту В-лімфоцитів.

4. Посилена кілерна активність із виявленими змінами показників популяцій лімфоцитів вказує на порушення імунної відповіді.

Перспективи подальших досліджень. Продовжити вивчення показників клітинної та гуморальної ланок імунітету при лактаційних маститах.

Література

1. Боровиков В. STATISTICA: искусство анализа данных на компьютере. Для профессионалов / В. Боровиков. – С-Пб: Питер, 2001. – 656 с.
2. Дранник Г. Н. Клиническая иммунология и аллергология / Г. Н. Дранник. 4-е вид. перероб. і допов. – К., 2010. – 552с.
3. Казмірчук В. Є. Інтерпретація лейкограми та імунограми згідно з сучасними позиціями / В. Є. Казмірчук // Внутренняя медицина. – 2007. – № 4(4). – С. 36-44.
4. Ласачко С. А. Послеродовой мастит и лактостаз: тактика ведения / С. А. Ласачко, О. Н. Долгошапка // Основы репродуктивной медицины: практическое руководство / под ред. чл.-корр. НАМН Украины В. К. Чайки. – [2-е изд. испр. и доп.]. – Донецк: ЧП «Лавис», 2011. – С. 489-509.
5. Посібник з лабораторної імунології / Лаповець Л. Є., Луцик Б. Д., Лебедь Г. Б., Акімова В. М., Зубченко С. О. – Львів, 2014. – 292с.
6. Ansoerge S. Immunologie / S. Ansoerge, M. Tdger // Luffler/Petrides Biochemie und Pathobiochemie. – 2014. – P. 893-930.
7. Strauss A. Entzündliche Erkrankungen der weiblichen Brust / A. Strauss, L. Sanders, C. Strauss // Der Gynäkologe. – 2014. – Vol. 47, № 2. – P. 111-123.

УДК 616.155.32: [618.19-002-07:618.73]

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ СУБПОПУЛЯЦІЙНОГО СКЛАДУ ЛІМФОЦИТІВ ПРИ ЛАКТАЦІЙНИХ МАСТИТАХ

Дем'янчук Н. Р., Лаповець Л. Є., Белявська Б. М., Ізотова Т. В.

Резюме. Проведено вивчення показників клітинної ланки імунітету у жінок з лактостазом і лактаційним маститом. У результаті досліджень виявлено зниження вмісту CD3+, CD4+-лімфоцитів при порівнянні з показниками контрольної групи, підвищення субпопуляцій В-лімфоцитів, НК-клітин за відносними та абсолютними значеннями. Розвиток інфекційно-запального процесу у молочній залозі супроводжується дисфункцією клітинної і активацією гуморальної ланки імунітету.

Ключові слова: лактостаз, лактаційний мастит, Т-лімфоцити, В-лімфоцити, НК-клітини.

УДК 616.155.32: [618.19-002-07:618.73]

ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СУБПОПУЛЯЦИОННОГО СОСТАВА ЛИМФОЦИТОВ ПРИ ЛАКТАЦИОННЫХ МАСТИТАХ

Демьянчук Н. Р., Лаповец Л. Е., Белявская Б. М., Изотова Т. В.

Резюме. Проведено изучение показателей клеточного звена иммунитета у женщин с лактостазом и лактационным маститом. В результате исследований установлено снижение содержания CD3+, CD4+-лимфоцитов при сравнении с показателями контрольной группы, повышение субпопуляций В-лимфоцитов, НК-клеток по относительным и абсолютным данным. Развитие инфекционно-воспалительного процесса в молочной железе сопровождается дисфункцией клеточного и активацией гуморального звена иммунитета.

Ключевые слова: лактостаз, лактационный мастит, Т-лимфоциты, В-лимфоциты, НК-клетки.

UDC 616.155.32: [618.19-002-07:618.73]

EVALUATION OF LACTATION MASTITIS LYMPHOCYTE SUBPOPULATION STRUCTURE

Demianchuk N. R., Lapovets L. Ye., Beliavska B. M., Izotovs T. V.

Abstract. The use of modern data on inflammation considerably extends our knowledge of female-patients lactations mastitis pathogenesis. However, the extension of resistant staphylococcus cultures, high virulence of gram-negative microflora, self-treatment, conditions of environment cause immune system disorders, development of secondary immunodeficiency.

The samples of blood of 65 female-patients at the age from 18 to 36 (middle age: 26±5 years) are tested. The normative values of a lymphocytic immunity chain are studied with 15 practically healthy breast-feeding females of a similar age – first group. The second group contained 20 female-patients with lactostasis, and the third group comprised 30 female-patients with the developed *lactation mastitis*. All the females revealed the abundance and absolute content of lymphocytes populations and subpopulations by an indirect immunofluorescent method with re-course to monoclonal antibodies to markers of T-lymphocytes common population – CD3+, T-helpers – CD4+, T-effectors – CD8+, B-lymphocytes – CD19+, natural killers (NK-cells) – CD56+.

The female-patients, having lactostasis reveal the abundance of lymphocytes that does not differ from the values of those females who are practically healthy. The female-patients with the developed *lactation mastitis* reveal the reduction of lymphocytes abundance 1,9 times less as compared to the values of Group 1 and Group 2 ($p < 0,05$). No reliable differences by absolute values in Groups 1 and 2 have been revealed.

The abundance of T-lymphocytes with expression CD3+ in both groups is lower than the value of a Control Group 1,2 times less ($p < 0,05$) accordingly. No possible differences of an absolute content of T-lymphocytes in Groups 2 have been revealed. In Group 3 the absolute quantity of CD3+-cells is reduced 1,3 times and 1,2 times less ($p < 0,05$) as compared to the Control Group and Group 2 accordingly. In subpopulation structure of T-lymphocytes one can observe the reduction of CD4+-lymphocytes abundance as compared to the analogous values of the Control Group: 1,8 times less for female-patients, having lactostasis, and 2 times less for female-patients with *lactation mastitis* ($p < 0,05$). The absolute content of T-helpers is also reduced: 1,4 times less for female-patients, having lactostasis, and 2 times less for female-patients with *mastitis* ($p < 0,05$) as compared to the values of the Control Group. The values of T-effectors abundance in blood of female-patients of both groups differed from those of a practically healthy females group, however, being within the mark ($p > 0,05$). The absolute content of CD8+-lymphocytes is twice above the mark ($p < 0,05$) in the group of females, having lactostasis, and 1,8 times above the mark ($p < 0,05$) for females with *lactation mastitis*.

The analysis the contents of B-lymphocytes in blood of the females with lactostasis and *lactation mastitis* revealed the increase of a CD19+-lymphocytes abundance level 1,4 times more ($p < 0,05$) as compared to the corresponding values of the Control Group. The absolute values of CD19+-lymphocytes were also increased: 1,7 times above the mark in the group of females, having lactostasis, and 1,6 times above the mark for females with *lactation mastitis* ($p < 0,05$). The increase of B-lymphocytes may be evidence of the immunity humoral chain activation, the continuation of an inflammatory process.

The conducted research established the increase of NK-cells contents by both relative and absolute values. The CD56+ abundance is 3,4 times above the mark for females, having lactostasis ($p < 0,05$), the CD56+ absolute content is 3,6 times more than the control values ($p < 0,05$). The relative level of natural killers is 2,8 times above the mark for females with *lactation mastitis*, the absolute level is 2,5 times more than the values of the Control Group ($p < 0,05$).

Keywords: lactostasis, *lactation mastitis*, T-lymphocytes, B-lymphocyte, NK-cells.

Рецензент – проф. Старченко І. І.

Стаття надійшла 22.09.2015 р.